SØNDRE LAND KOMMUNE

Arkivsak: 23/2181
Saksbehandler: Lars Harald Weydahl
Dato: 15.01.2024

Saksframlegg

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
07/24	Formannskapet	24.01.2024
10/24	Kommunestyret	19.02.2024

Krav om åpning av vilkårsrevisjon for Randsfjorden og Dokkavassdraget

Innstilling:
Kommunestyret i Søndre Land slutter seg til vedlagte krav om åpning av vilkårsrevisjon.

Kommunestyret - sak 10/24

Behandling:
Votering
Formannskapets innstilling enstemmig vedtatt.

Vedtak:
Kommunestyret i Søndre Land slutter seg til vedlagte krav om åpning av vilkårsrevisjon.

Formannskapet - sak 07/24

Behandling:
Ordføreren innledet til saken.
Avd.leder arealforvaltning, Lars Harald Weydahl, orienterte og svarte på spørsmål.
Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:
Kommunestyret i Søndre Land slutter seg til vedlagte krav om åpning av vilkårsrevisjon.

Bakgrunn:

Sammendrag

- Konsesjonsvilkårene for Randsfjorden og Dokkavassdraget kan revideres. En revisjon utføres av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

- Formålet med en vilkårsrevisjon er blant annet å innføre miljøforbedrende tiltak i regulerte vassdrag, og å redusere ulemper og skader på allmennhetens interesser forårsaket av vassdragsreguleringen.
- Kommunen kan fremme krav om åpning av vilkårsrevisjon på vegne av allmennhetens interesser.
- Konsesjonene for de to vassdragene bør revideres for å sikre at reguleringene er forberedt på kommende endringer i klima. Kommunene krever at konsesjonæren i størst mulig grad forebygger mot skader og ulemper forårsaket av økt ekstremvær, og at allmennhetens interesser i den forbindelse veier tyngre mot formålet for konsesjonen som er kraftproduksjon. Konsesjonen for Randsfjorden bør revideres i sammenheng med Dokkavassdraget for å sikre et helhetlig perspektiv på de to vassdragene. Konsesjonen for Randsfjorden bør også revideres i sammenheng med utredningen av Randselva kraftverk.
- Kravet om åpning av vilkårsrevisjon for Randsfjorden og Dokkavassdraget er utarbeidet av en arbeidsgruppe bestående av representanter fra kommuneadministrasjonen til de fire Randsfjordkommunene og fra Randsfjordforbundet.

Faktaopplysninger

Konsesjonsvilkår for regulering av vassdrag kan revideres hvert 30. år. Nåværende konsesjon for Randsfjorden ble gitt i 1995, mens konsesjon for Dokkavassdraget ble gitt i 1985.

Formålet med innsending av kravet om åpning av vilkårsrevisjon for Randsfjorden og Dokkavassdraget er å sikre at allmennhetens interesser blir ivaretatt i reguleringen av de to vassdragene. Fremming av kravet om åpning av vilkårsrevisjon er første steg i en eventuell revisjonsprosess. Kravet sendes til NVE som bestemmer hvorvidt det skal åpnes revisjon eller ikke. NVE åpner for vilkårsrevisjon blir kravet sendt til regulanten som må besvare kravet og utarbeide forslag til nye vilkår. NVE gjennomfører høringer ved åpning av konsesjonsrevisjoner. Avslag kan påklages til Olje- og energidepartementet.

Aktuelle lover og forskrifter:

Tiltak for utnyttelse av vannkraften er normalt underlagt konsesjonsplikt i henhold til én eller flere lover. Følgende lover gjelder spesielt på området kraftutbygging og vassdragsregulering:

- *Vassdragsreguleringsloven*: "Lov av 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer": Dersom det etableres reguleringer og/eller overføringer over en viss størrelse, er det nødvendig med konsesjon etter denne loven. Slike konsesjoner gis i all hovedsak på ubegrenset tid. Ved en reguleringskonsesjon settes det en rekke vilkår, deriblant miljøvilkår.
- *Industrikonsesjonsloven* (ervervsloven): "Lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom": Alle andre enn staten er avhengig av konsesjon etter ervervsloven ved kjøp eller leie av vannfall til en ytelse av 4000 naturhestekrefter eller mer. Private eiere kan ikke lenger erverve vannfall og kraftverk direkte, og heller ikke erverve mer enn 1/3 i aksjeselskaper som eier vannfall og kraftverk. Ved ervervskonsesjoner settes samme type vilkår som ved en reguleringskonsesjon, men vanligvis ikke miljøvilkår.
- *Vannressursloven* (vrl): "Lov av 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann": Loven gjelder generelt og for alle typer tiltak i vassdragene, også tiltak knyttet til kraftutbygging. Kraftutbyggingstiltak som ikke kommer inn under vassdragsreguleringsloven, behandles som hovedregel etter vannressursloven.
- *Energiloven*: "Lov av 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m.": Anlegg for produksjon, omforming, overføring og distribusjon av elektrisk energi med høy spenning, 1000 V eller mer, kan ikke bygges eller drives uten konsesjon.

- *Plan- og bygningsloven* (PBL) (gjelder for store utbyggingstiltak): "Lov av 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling, kapittel 14 om konsekvensutredninger for tiltak og planer etter annet lovverk (forskrift om konsekvensutredninger av 26. juni 2009)": Loven har bestemmelser om at virkninger av planer og utbyggingstiltak som har vesentlige konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn skal meldes og konsekvensutredes. Utredningen fremlegges i form av en konsekvensutredning (KU). NVE er ansvarlig myndighet for behandlingen etter KU- bestemmelsene for tiltak som trenger tillatelse etter vassdragslovgivningen eller energiloven. PBLs bestemmelser om KU gjelder for nye prosjekter og endringer over henholdsvis 40 og 30 GWh som nærmere angitt i vedlegg I og II i forskrift om konsekvensutredninger (2009).
- *Naturmangfoldloven*: trådte i kraft 1. juli 2009. Den fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper (§§ 8-12). Naturmangfoldloven legger føringer for myndigheter som gir tillatelse til tiltak som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. I revisjonssaker vil prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn ved behandlingen av den konkrete sak.
- *Forskrift om rammer for vannforvaltningen* (Vannforskriften): Forskriften skal gi rammer for fastsettelsen av miljømål som sikrer en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. Målet er at alle vannforekomster skal ha god eller svært god kjemisk og økologisk tilstand. Vannforskriften er basert på EUs vanndirektiv, og er hjemlet i forurensingsloven, vassdragsloven og plan- og bygningsloven. Klima- og Miljødepartementet har det øverste ansvaret for gjennomføringen av vannforskriften.

Eksisterende planer:

Utbygging av Randselva kraftverk: Viul kraft AS har søkt om utbygging av Randselva kraftverk i Jevnaker kommune. I forslaget til utbyggingen foreslås det et nytt utløp fra Randsfjorden. NVE har fastsatt utredningsprogram for Randselva kraftverk per 2023. I kravet om åpning av vilkårsrevisjon anbefales det å gjennomføre revisjon i sammenheng med utredningen av utbygging av Randselva kraftverk.

Gjeldende vedtak:

Randsfjorden har vært regulert etter et midlertidig manøvreringsreglement siden 2004. NVE sendte en innstilling om fastsettelse av nytt manøvreringsreglement til OED i desember 2022.De fire Randsfjordkommunene (Søndre Land, Nordre Land, Gran, Jevnaker) sendte en anmodning til Olje- og energidepartementet våren 2023 om å utsette fastsettelsen av nytt manøvreringsreglement for Randsfjorden i påvente av kommunenes samlede krav om åpning av vilkårsrevisjon for Randsfjorden.

Økonomi:

Dersom det åpnes for en vilkårsrevisjon er det regulanten som skal dekke økonomiske utgifter til gjennomførelsen av aktuelle undersøkelser og til kommunenes egne utgifter knyttet til rådgivning (f.eks. økonomisk, juridisk, miljøfaglig rådgivning m.m.). Økonomiske krav omfattes ikke av en revisjon.

Klima og miljø:

Hovedformålet med en vilkårsrevisjon er å forbedre miljøforholdene i regulerte vassdrag. Dette må avveies mot konsesjonens hovedformål som er kraftproduksjon. Miljøstatusen til Randsfjorden og Dokkavassdraget påvirkes negativt gjennom nedgang i bestanden av storørret. I dokumentet med kommunenes krav om åpning av vilkårsrevisjon er det lagt inn krav om at konsesjonæren etablerer et

naturfond som skal bidra økonomisk til undersøkelser av natur og miljø langs vassdragene og til gjennomføringen av aktuelle miljøforbedrende tiltak.

Et sentralt punkt i kommunenes krav til åpning av vilkårsrevisjon er også behovet for økt forebygging og beredskap i reguleringen av Randsfjorden og Dokkavassdraget i møte med et klima i endring.

Innspill og uttalelser

Arbeidsgruppa for utforming av krav om åpning av vilkårsrevisjon av Randsfjorden og Dokkavassdraget holdt en høring sommeren 2023 med frist for innsending av høringsinnspill 15. august 2023. På grunn av flommen i august ble høringsfristen utsatt til 25. august 2023. Høringsrunden ble kommunisert gjennom hver av de fire kommunenes egne hjemmesider.

Det kom inn totalt 4 høringsinnspill. Disse tok for seg følgende punkter:

- Lav vannstand som ved sommeren 2022 førte til tomme brønner langs Randsfjorden på grunn av lavt grunnvannspeil. Nedtappingen av Randsfjorden bør derfor hensynta grunnvannspeilet for å unngå at drikkevannsbrønner tømmes unødvendig.
- Ytterpunktene for vannstanden i Randsfjorden gir utfordringer for drifta til ferja «Elrond» i Gran kommune. Det bes om justeringer i forhold til laveste kote for å opprettholde drifta til ferja, også for tungtransport.
- Turisme, reiseliv, friluftsliv og rekreasjon rammes av ekstreme ytterpunkter i vannstanden. Det bes om at dette tas hensyn til ved reguleringen av Randsfjorden.
- Regulanten må påkreves å ta hensyn til ekstreme situasjoner som f.eks. store nedbørsmengder med påfølgende flomfare som i august 2023 for å unngå samt minimere mulige flomskader. Regulanten får større ansvar for å følge med på varsler i forkant av hendelser og være i større beredskap ved aktuelle situasjoner. Regulanten har ansvar for å iverksette tiltak og forebygge uønskede situasjoner.

Høringsinnspillene er å finne i sin helhet som vedlegg 2 i brevet «Krav om åpning av vilkårsrevisjon for Randsfjorden og Dokkavassdraget» og gjengis derfor ikke her.

Vurdering:

Deler av saksfremlegget og innstilling til vedtak er forsøkt å gjøre mest mulig likt i alle kommuner.

Vedlagte krav om revisjon av konsesjonsvilkår for Randsfjorden og Dokkavassdraget er grundig gjennomarbeidet av arbeidsgruppa og har med gode begrunnelser. Det er også gjennomgått av jurister fra LVK (Landssammenslutninga av Vasskraftkommunar) som har gitt god veiledning.

Det har så langt vært enighet i arbeidsgruppa om teksten i dokumentet. Kommunestyret kan likevel foreslå endringer i vedlagte uttalelse, men det vil da bli ulike uttalelser fra kommunene.

Det er kommet tilbakemeldinger til arbeidsgruppa at det kan være formålstjenlig med folkemøte el.lign. i saken. Arbeidsgruppa mener at det er anledning til god medvirkning senere i prosessen fra alle interessenter. Vedlagte krav om vilkårsrevisjon tar også høyde for at det kan dukke opp temaer på senere tidspunkt som viser seg nødvendig å belyse.

SØNDRE LAND KOMMUNE

I en vilkårsrevisjon er det mulighet til å se nærmere på vilkårene til konsesjonen. Så langt er det vurdert som viktig at ny kraftstasjon i Jevnaker og regulering av vassdraget, også inkludert Dokkavassdraget, blir sett på helhetlig. Det synes også viktig at klimarelaterte variasjoner i vannføringen som vi har sett i senere år både gjennom tørke og flom, i større grad kan vurderes ved utforming av manøvreringsreglementet.

Utarbeidelse av vedlagte krav om vilkårsrevisjon har medført egeninnsats fra administrasjonen i alle kommunene. Det er også påløpt kostnader knyttet til sekretærarbeid (ansatt i Dokkadeltaet nasjonale Våtmarkssenter) og juridisk bistand fra LVK. Hvis det åpnes for en vilkårsrevisjon vil kostnadene i stor grad dekkes av regulanten.

Rådmann kan anbefale å vedta vedlagte krav om åpning av vilkårsrevisjon av Randsfjorden og Dokkavassdraget.

Vedlegg
Krav om vilkårsrevisjon for Randsfjorden og Dokkavassdraget - jan 2024

Hov, 15.01.2024

Arne Skogsbakken
rådmann

Lars Harald Weydahl
avdelingsleder